

Ανεμοπετάλιο

Τόμ. 4, Αρ. 4 (2025)

4ο Τεύχος Ανεμοπετάλιο

**Η παιδαγωγική του Φρενέ στην τάξη μας-
Σύνθεση εμπειριών από το «τι νέα;» και το
«συμβούλιο τάξης»**

*Χριστίνα Αρβανίτη, Γεωργία Κούρου, Γεωργία
Τζιούμη*

doi: [10.12681/anem.40178](https://doi.org/10.12681/anem.40178)

Copyright © 2025, Χριστίνα Αρβανίτη, Γεωργία Κούρου, Γεωργία
Τζιούμη

Άδεια χρήσης [##plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc.by-nc-nd4##](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc.by-nc-nd4/#).

**Η παιδαγωγική του Φρενέ στην τάξη μας –
Σύνθεση εμπειριών από το «τι νέα;» και το «συμβούλιο τάξης»**

Χριστίνα Αρβανίτη¹ Γεωργία Κούρου² Γεωργία Τζιούμη³

¹Δασκάλα, MSc, ΔΠΕ Μεσσηνίας
arvanitichristina8@gmail.com

²Δασκάλα, Med, ΔΠΕ Αρκαδίας
gwgwkourou@gmail.com

³Δασκάλα, MSc, ΔΠΕ Αρκαδίας
gtzioumi@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζονται οι εργασίες τριών εκπαιδευτικών και των μαθητών τους που συμμετείχαν στο «Πιλοτικό πρόγραμμα επιμόρφωσης και εφαρμογής της παιδαγωγικής Φρενέ στη δημόσια εκπαίδευση», που οργάνωσε και υλοποίησε στην Τρίπολη η παιδαγωγική ομάδα «Το Σκασιαρχείο» σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και το Υπουργείο Παιδείας. Οι εργασίες έγιναν από δύο σχολεία της Τρίπολης στη Β΄ και Στ΄ τάξη και από το σχολείο του Μελιγαλά στην Δ΄ τάξη. Η εφαρμογή της παιδαγωγικής Φρενέ αποδεικνύεται ότι είναι το κλειδί για φλέγοντα ζητήματα της σχολικής κοινότητας όπως η αδιαφορία των μαθητών προς την παρεχόμενη διδασκαλία, η ετερογένεια των τάξεων, η σχολική βία, ο αποκλεισμός, η κουλτούρα και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Το άρθρο αναφέρει επιγραμματικά την παιδαγωγική Φρενέ και παρουσιάζει τις τεχνικές ‘τι νέα;’ και το ‘συμβούλιο τάξης’ που εφήρμοσαν και υλοποίησαν οι τρεις εκπαιδευτικοί με τους μαθητές τους αναδεικνύοντας τα κύρια συμπεράσματα των τεχνικών αυτών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: παιδαγωγική Φρενέ, τι νέα;, συμβούλιο τάξης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γνωριμία μας με την παιδαγωγική του Σελεστάν Φρενέ (Celestin Freinet) έγινε στο «3^ο Πιλοτικό Πρόγραμμα επιμόρφωσης και εφαρμογής της Παιδαγωγικής Φρενέ στη δημόσια Εκπαίδευση» σύμφωνα με τις προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος με αρ. πρωτ. α) 86105/Δ2/30-05-2019/ΥΠΠΑΙΘ και β) 93866/Δ2/11-06-2019/ΥΠΠΑΙΘ. Στην παιδαγωγική αυτή, κέντρο στη μάθηση βρίσκονται οι εμπειρίες των παιδιών οι οποίες πηγάζουν από το περιβάλλον. Η έμφυτη περιέργεια και τα ενδιαφέροντά τους στρέφονται προς τη μάθηση μέσω της δοκιμής και του λάθους «την

ψηλαφητή διερεύνηση όπου το παιδί ψάχνει, εξετάζει, δοκιμάζει για να εξοικειωθεί με το γύρω περιβάλλον και να απωθήσει όλο και μακρύτερα το μυστήριο και το άγνωστο που απειλούν τη δύναμή του» (Φρενέ, 1977: 37). Η παιδαγωγική του Φρενέ εστιάζει σε θεσμούς που μετατρέπουν την τάξη σε δημιουργική κοινότητα, ανοιχτή στην κοινωνία, που προετοιμάζει τα μέλη της για την πραγματική ζωή εμφυσώντας τους το αλληλέγγυο πνεύμα και την επιθυμία της μάθησης.

Μία από θεμελιακές αρχές της Παιδαγωγικής του είναι η **συνεργασία και πολιτειότητα** που περιλαμβάνει: την κοινοτική οργάνωση της σχολικής ζωής, τη δημιουργία σχολείου χωρίς βία και τα μαθητικά συμβούλια. Η παρούσα εργασία είναι μία σύνθεση εμπειριών από δύο τεχνικές Φρενέ: το «**τι νέα;**» και το «**το συμβούλιο τάξης**» από τη Β', Δ' και Στ' τάξη που υλοποιήθηκε τα σχολικά έτη 2019-2020 και 2020-2021. «Θέλουμε να γίνει το σχολείο μας το σπίτι όπου η καρδιά νιώθει ευτυχισμένη και οι σκέψεις εξωτερικεύονται» (Φρενέ, 1977:87).

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΡΕΝΕ

Ο Σελεστάν Φρενέ (Celestin Freinet) υπήρξε από τους σημαντικότερους Γάλλους παιδαγωγούς και εκπαιδευτικούς μεταρρυθμιστής. Γεννήθηκε το 1896 στην Προβηγκία της Γαλλίας και πέθανε το 1966. Φοίτησε στην Πρότυπη Σχολή Δασκάλων της Νίκαιας αλλά δεν πρόλαβε να την τελειώσει γιατί στρατολογήθηκε το 1915 από το γαλλικό στρατό και τραυματίστηκε πολύ σοβαρά. Σημαντικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί «το κίνημα» Φρενέ από τα άλλα κινήματα της Νέας Αγωγής είναι ότι καθ' όλη τη διάρκεια του παιδαγωγικού και συγγραφικού του έργου τόνισε τον ανοιχτό χαρακτήρα του κινήματός του και την πρόθεσή του να προσαρμόζεται στις ανάγκες του κάθε χρονικού και τοπικού πλαισίου. Το 1947 το κίνημα Φρενέ οργανώθηκε σε μία ένωση που πήρε το όνομα «Συνεργατικό Ινστιτούτο του Μοντέρνου Σχολείου» (ICEM) με σημαντική αρχή του την τάση προσαρμογής σε όλων των ειδών τις εξελίξεις (κοινωνικές-πολιτικές, παιδαγωγικές κ.ά.) (Μικρό δέντρο, 2016). Στην Ελλάδα έχει συγκροτηθεί από το 2012 μία παιδαγωγική ομάδα – σωματείο με την ονομασία «Το Σκασιαρχείο – Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα σχολείο της κοινότητας». Σκοπός της είναι η ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και προτάσεων σ' ένα σχολείο όπου οι τεχνικές του Σελεστάν Φρενέ βρίσκουν τη θέση τους.

Η Παιδαγωγική Φρενέ συγκροτείται από θεμελιακές αρχές όπως:

- συνεργασία και πολιτειότητα
- κοινοτική – συνεταιριστική οργάνωση της σχολικής τάξης
- ελεύθερη έκφραση και επικοινωνία
- «φυσική» μέθοδος μάθησης
- έρευνα – πειραματικός ψηλαφισμός
- σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα –κοινωνία (Λάχλου, Το Σκασιαρχείο, 2015)

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΦΡΕΝΕ

Οι τεχνικές Φρενέ είναι είκοσι οκτώ (28) και μεταξύ αυτών σχολική εφημερίδα, μικρά βιβλία, τι νέα;, συμβούλιο τάξης, αλληλογραφία, ψηφιακή αφήγηση, κινηματογράφος, κατάργηση έδρας κ.ά. (Φρενέ Σ., 1977). Με τις τεχνικές αυτές, που περιγράφονται ως «Τεχνικές Φρενέ», οι μαθητές δημιουργούν έργα που έχουν νόημα. Το σχολείο ανοίγει τις πόρτες του στη ζωή και στην κοινωνία. Αυτό δίνει στους μαθητές νόημα και κίνητρο (Λάχλου, Το Σκασιαρχείο, 2015). Οι τεχνικές πρέπει να έχουν άμεση συσχέτιση με τη δημοκρατία και την επαφή των ατόμων η οποία επαφή συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή τους. Οι τάξεις μας έχουν δοκιμαστεί στις τεχνικές : τι νέα; και το συμβούλιο τάξης.

ΡΟΛΟΙ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Μοιράστηκαν ρόλοι - επαγγέλματα τα οποία άλλαζαν ανά δύο εβδομάδες για να πετύχουμε την ενεργό εμπλοκή όλων στη διαδικασία κρατώντας αμείωτο το ενδιαφέρον. Η ανάθεση ρόλων στους μαθητές είναι μία πολύ καλή τεχνική που έχει ως σκοπό να εντάξει όλους τους μαθητές στην παιδαγωγική διαδικασία και να φέρει τα παιδιά πιο κοντά στο σχολείο (Le Gal, 1999). Ορίστηκε γραμματέας, γραμματέας πίνακα, απουσιολόγος, συντονιστής, υπεύθυνος λόγου, χρόνου, αλλαγής ημερομηνίας, στοίχισης των θρανίων, για το άνοιγμα-κλείσιμο παραθύρων, μοιράσματος εργασιών, για άνοιγμα και κλείσιμο φώτων, καθαριότητας θρανίων, βιβλιοθήκης και υπεύθυνος για τη σειρά των μαθητών κατά την είσοδο και έξοδο από την αίθουσα.

ΘΕΣΠΙΣΗ ΚΑΝΟΝΩΝ

Τα παιδιά έχουν ανάγκη από σταθερά και σαφή όρια βάσει των οποίων μπορούν να νιώσουν ασφαλή, να προσανατολιστούν και να προχωρήσουν. Η δημιουργία δεκτικού, συνεργατικού κλίματος μέσα στην τάξη οδηγεί στην απουσία σοβαρών συγκρούσεων, στη δημιουργία αισθήματος εμπιστοσύνης και στην αναγνώριση της αξίας του κάθε παιδιού και των δυνατοτήτων του. Οι κανόνες προάγουν την ελευθερία της έκφρασης και διδάσκουν στα παιδιά να μη φοβούνται. Το «όλα επιτρέπονται» ενισχύει τον αυταρχισμό, υπονομεύει την εκπαίδευση του δημοκρατικού ανθρώπου (Φρέιρε, 2009:196). «*Η υπερβολική ελευθερία μετατρέπεται σε υπερβολική δουλεία*» Πλάτων.

Οι απαραίτητοι κανόνες της τάξης μας ήταν:

- Ακούω αυτόν που μιλάει
- Ζητάω το λόγο για να μιλήσω
- Δεν έχω δικαίωμα να πληγώσω κανέναν δεν «κοροϊδεύω».

Συζητήσαμε για τα δικαιώματα και φτιάξαμε καρτέλες που ορίζουν τους κανόνες μας. Όταν κάποιος ένιωθε ότι υπήρχε ανάγκη ή καταπάταγαν κάποιο από τα δικαιώματά του ή του συμμαθητή του, πήγαινε στη γωνία που είχαμε τοποθετήσει τις καρτέλες και επέλεγε αυτή που τον αφορούσε και ξεκινούσαμε τη συζήτηση.

Εικόνα 1: Καρτέλες δικαιωμάτων

Κουκουβάκου – Άκου τι έχω να σου πω! Έχω δικαίωμα όταν μιλάω **να με ακούνε** και **να ακούω** τι έχει ο άλλος να μου πει.

Μηπονάκης – Σταμάτα να με πονάς! Δεν έχεις το δικαίωμα να με πονάς και να με πληγώνεις με οποιοδήποτε τρόπο. Έχω το δικαίωμα να είμαι **ασφαλής**, να μην με κακοποιούν, να μην με αμελούν, να μην με εκμεταλλεύονται.

ΡώταΠρώτα – Ρώτησέ με! **Σέβομαι** τα θέλω και τις επιθυμίες του άλλου.

Πολυχρωμίξ – Ουράνιο τόξο! **Όλοι διαφορετικοί – όλοι ίσοι!**

Ναπωκάτης – Θέλω να πω κάτι! **Ζητάω το λόγο** για να πω με τη σειρά μου τις σκέψεις και τις ιδέες μου.

Τριλαλιλαλό – Ελεύθερη έκφραση! Έχω δικαίωμα στο **παιχνίδι!**

ΤΕΧΝΙΚΗ «ΤΙ ΝΕΑ;»

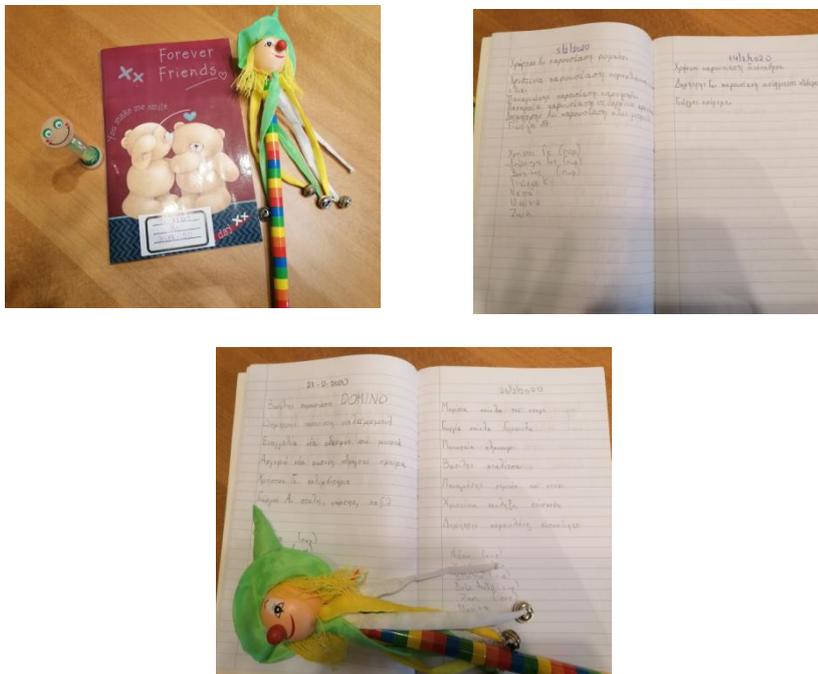
Το «τι νέα;» είναι ένα παράθυρο επικοινωνίας με τον εξωτερικό και τον εσωτερικό κόσμο των παιδιών. Είναι μία κουβεντούλα που διέπεται από κανόνες, μέσα από ερωτήσεις ξεπηδούν διάφορα θέματα μεγάλου εύρους και αυτά τα θέματα που φέρνουμε στην τάξη τα χρησιμοποιούμε για να κάνουμε μία δεξαμενή ιδεών που είναι ευκαιρίες για να γραφούν κείμενα από τα παιδιά. Είναι μία

πολυδιάστατη πηγή μάθησης που μαθαίνει στα παιδιά να χειρίζονται τον προφορικό λόγο, να εκφράζονται μπροστά σε κοινό, να οργανώνουν τη σκέψη, να ακούν τους άλλους, να προετοιμάζουν υλικό, να βρίσκουν ιδέες, να εμπνέονται, να μοιράζονται σκέψεις και συναισθήματα εντός ομάδας (Le Gall, 1999). Καθόμαστε σε κύκλο, συμφωνήσαμε τους κανόνες, συλλέξαμε τα απαραίτητα για την υλοποίησή του

- μικρόφωνο για να παίρνουν όλοι το λόγο,
- κλεψύδρα για να μην υπερβαίνουμε το χρονικό περιθώριο,
- τετράδια για να καταγράφονται οι απόψεις και οι αποφάσεις

και ορίσαμε ημέρα και ώρα.

Β' τάξη

Εικόνα 2: Κλεψύδρα, τετράδιο, μολύβι τζόκερ για να παίρνουν το λόγο

Δ' τάξη

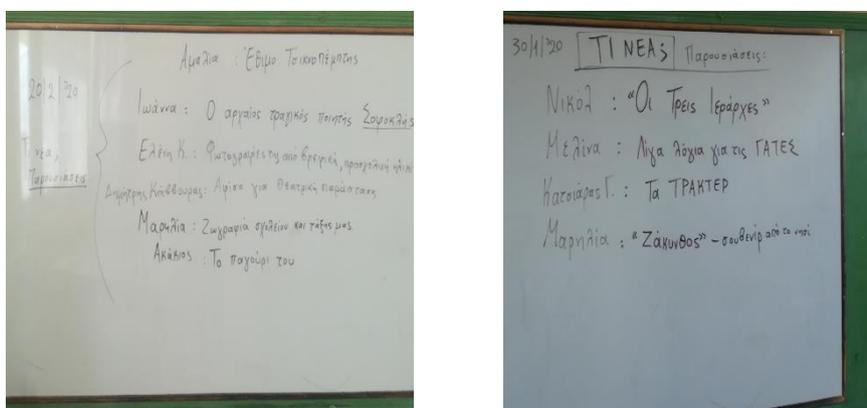

Εικόνα 3: Κλεψύδρα, πετάω τη μπάλα = δίνω το λόγο, μπλοκ σημειώσεων

Εικόνα 4 : Κάνουμε κύκλο..ώρα για το ‘τι νέα;’

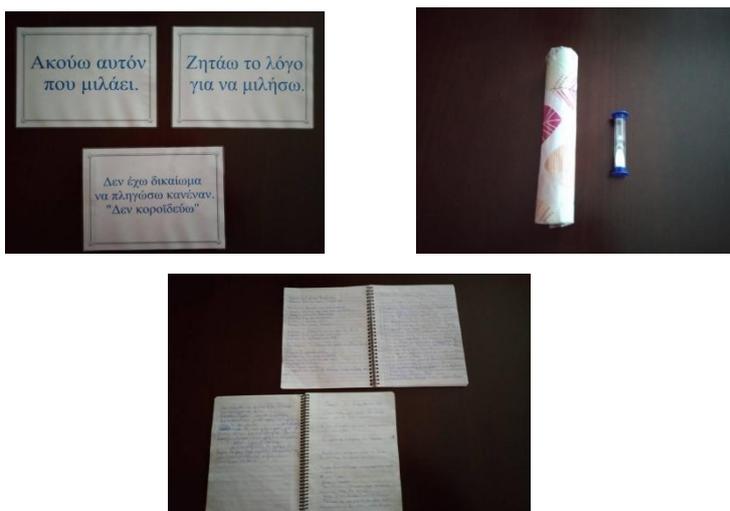
Από το ημερολόγια τι νέα; - παρουσιάσεις προκύπτουν θέματα για παραγωγή υλικού ή project όπως : «φροντίζω το κατοικίδιό μου». Ραντεβού ορίστηκε κάθε Πέμπτη 1^η ώρα.

Εικόνα 5: Τι νέα; -Παρουσιάσεις

Στ' τάξη

Οι κανόνες τοποθετήθηκαν σε εμφανές σημείο στην τάξη μας.

Εικόνα 6: Κανόνες, κλεψύδρα, αυτοσχέδιο μικρόφωνο = δίνω το λόγο, τετράδιο

Τα θέματα που παρουσιάστηκαν στο «τι νέα» με σειρά δημοτικότητας και συχνότητας είναι: Διεξαγωγή εκδρομής, ένα ζώο που αγαπώ, επίσκεψη φίλων, παρουσίαση κάποιου κόμικ -βιβλίου,

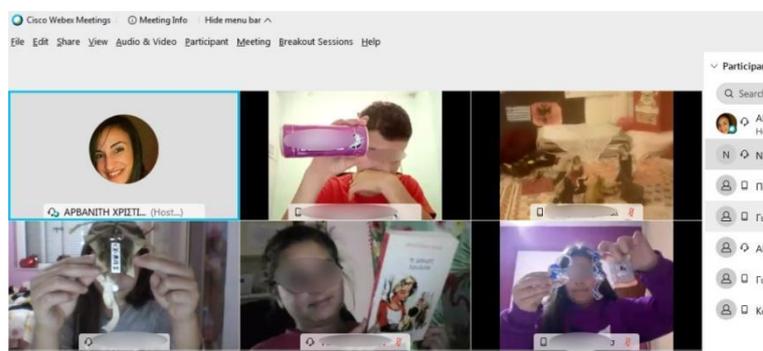
επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο – μουσείο, σαββατιάτικη έξοδος, αγορά κινητού, καινούργιο ποδήλατο, παιδική χαρά, αγαπημένο φαγητό, ψηφιακά μαθήματα, ηλεκτρονική εκτύπωση, μάθημα ραπτικής, στολισμός χριστουγεννιάτικου δέντρου, αλλεργίες, έντονα καιρικά φαινόμενα, ρομπότ – ο Κόσμος, νίκη σε διαγωνισμό, 3d στυλό, καινούργια τηλεόραση.

ΤΙ ΝΕΑ ΣΤΗΝ COVID ΕΠΟΧΗ – ΤΙ ΝΕΑ ΣΤΟ WEBEX

Η επέλαση του κορωνοϊού και οι επιπτώσεις της πανδημίας σε διεθνές επίπεδο διαμορφώνουν ένα πρωτόγνωρο σκηνικό για τους πολίτες. Στις νέες αυτές συνθήκες της ζωής μας βλέπουμε ότι λειτουργούμε σαν το χαμαιλέοντα, προσαρμοζόμαστε και ταιριάζουμε στο περιβάλλον και το περιβάλλον σε εμάς. Έτσι συνεχίσαμε το τι νέα, αφού ήταν επιθυμία όλων εμπλεκόμενων και το εξελίξαμε...

Εικόνα 7: Τι νέα στην covid εποχή

Εικόνα 8: Τι νέα στο webex

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ «ΤΙ ΝΕΑ;»

Υπήρξε έκδηλος ενθουσιασμός με την υλοποίηση της συγκεκριμένης τεχνικής. Ανυπομονούσαν οι μαθητές να έρθει η προκαθορισμένη μέρα. Οι πιο μικροί μαθητές κατανόησαν γρήγορα τους κανόνες και σε μεγάλο βαθμό τους εφάρμοσαν. Ενώ ήταν διστακτικοί στην αρχή στο να συμμετέχουν, γρήγορα προσαρμόστηκαν και όλο και περισσότεροι ήθελαν να μιλήσουν. Οι μαθητές της Β' τάξης έκαναν ερωτήσεις που αρχικά ήταν πολύ απλές και επαναλαμβάνονταν. Σταδιακά και με μικρή καθοδήγηση έγιναν πιο ουσιαστικές και επικεντρώθηκαν περισσότερο στο συναίσθημα παρά σε απλά γεγονότα. Σε συνδυασμό με το μάθημα της Γλώσσας και την περιγραφή αντικειμένου που διδάσκεται στη Β'

τάξη επικεντρώθηκαν περισσότερο στην παρουσίαση αγαπημένων τους αντικειμένων, όπου με πολλή χαρά παρουσίαζαν και περιέγραφαν λεπτομερώς κυρίως παιχνίδια ή συλλογές τους.

Στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων υπήρξαν κάποιες δυσκολίες όπως το ότι μιλούσαν όλοι ταυτόχρονα, υπήρχαν εντάσεις, διέκοπταν και κορόιδευαν και μόνιμα κάποιοι και κυρίως ο δάσκαλος υπενθύμιζαν τους κανόνες. Ο γραμματέας διαμαρτυρόταν ότι δεν προλαβαίνει να γράφει τα όσα λέγονται. Παρουσιάστηκε το φαινόμενο να δίνουν το λόγο στους φίλους τους, να ψηφίζουν την πρόταση του πιο «αρεστού» και ο συντονιστής δεν αποκάλυπτε παράβαση κανόνων από φίλους του. Επίσης δυσκολεύονταν να κάνουν ερωτήσεις ή έκαναν άσχετες προς χάριν εντυπώσεων. Υπήρχαν μαθητές που στην αρχή δεν μπήκαν στον κύκλο αλλά μετά από δύο φορές εντάχθηκαν οικειοθελώς. Όταν ξεκινήσαμε να προετοιμάζουμε αυτά που θα παρουσιάζονταν στο τι νέα αδιαφόρησαν, οπότε σταματήσαμε να το κάνουμε. Την επόμενη κιόλας μέρα βρέθηκαν τρεις που είχαν προετοιμάσει κάτι.

Όποιος παρουσίαζε έδινε το όνομά του στον γραμματέα και το θέμα του για τηρείται σειρά προτεραιότητας. Οι πιο δυναμικοί αναγκάστηκαν να δίνουν χώρο στους υπόλοιπους και οι πιο διακριτικοί σταδιακά απελευθερώνονταν. Δειλά – δειλά ξεκίνησε και η συγγραφή ελεύθερου κειμένου.

ΤΕΧΝΙΚΗ «ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΑΞΗΣ»

Το συμβούλιο της τάξης έχει πρωταρχικό στόχο την ανίχνευση και διαχείριση των θεμάτων της τάξης σε συγκεκριμένο πλαίσιο και κανόνες. Εισάγει τα παιδιά στην αυτοδιαχείριση επίλυσης των προβλημάτων. Είναι ένας τρόπος ακρόασης, ανταλλαγής, κατάθεσης προτάσεων και λήψης αποφάσεων (Cicolella, 2005). «Η αυριανή δημοκρατία προετοιμάζεται με τη δημοκρατία στο σχολείο. Ένα αυταρχικό καθεστώς στο σχολείο δε θα μπορούσε να διαμορφώσει δημοκρατικούς πολίτες» (Φρενέ Σ., 1977).

Αρχικά στήνεται ένα κουτί – κάλπη όπου τα παιδιά ανώνυμα ρίχνουν ένα χαρτάκι με θέμα προς συζήτηση. Όταν έρθει η ημέρα που έχει οριστεί για το συμβούλιο τάξης, ανοίγουμε την κάλπη, ταξινομούμε σε τρεις κατηγορίες τις προτάσεις (έχω πρόταση, έχω ζήτημα, δίνω συγχαρητήρια) και αποφασίζουμε μέσω ψηφοφορίας με ποιο θα ξεκινήσουμε.

Εικόνα 9: Προετοιμασία για συμβούλιο τάξης – έχω πρόταση, έχω ζήτημα, δίνω συγχαρητήρια

Στη Β' τάξη το συμβούλιο ήταν μία αρκετά δύσκολη διαδικασία. Παρουσίαζαν συνέχεια τα ίδια προβλήματα, όχι πολύ σημαντικά π.χ. με κλώτσησε, με κούνησε κτλ. Στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων τα περισσότερα θέματα εντάσσονταν στην κατηγορία «έχω πρόβλημα», λίγα στο «έχω ζήτημα» και ένα στο «δίνω συγχαρητήρια». Ενδεικτικά τα θέματα των μαθητών ήταν: όταν κάποιος είναι ανεπιθύμητος να το καταλαβαίνει και να κάνει κάτι γι' αυτό, να μην διαβάλλουμε τους άλλους, να μην βρίζουμε στην προσευχή, να μην κοροϊδεύουμε τους άλλους, να ελέγχουμε το θυμό μας, στις διαφωνίες να μην ανακατεύονται τρίτοι, σε μία παρέα να μη λένε μυστικά.

Από τα θέματα αυτά πάρθηκαν και εφαρμόστηκαν από όλους αποφάσεις. Ενδεικτικά παραθέτουμε τις εξής: όσοι νιώθουν ότι είναι απομονωμένοι να κάνουν δική τους ομάδα, να συζητούν τα προβλήματα που υπάρχουν να έχουν θετική στάση και να παραδέχονται τα λάθη τους, να μην απομονώνουμε κάποιον, να μη βγαίνουμε κρυφά από άλλους, να υπενθυμίζουμε τους κανόνες, να έχουμε αυτοσυγκράτηση και να μην τσακωνόμαστε για μικροπράγματα, να βάζουμε όρια και να μην τα ξεπερνάμε ούτε εμείς αλλά να μην δεχόμαστε να τα περνάει και ο άλλος.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ «ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΑΞΗΣ»

Οι μικροί μαθητές ακολουθούσαν τους κανόνες και προσπαθούσαν να τηρήσουν τις αποφάσεις πιο εύκολα σε σχέση με τους μεγάλους. Τα παιδιά μεγαλύτερης τάξης έχουν τις παρέες τους, έχουν σχηματίσει γνώμη για τους συμμαθητές τους που δύσκολα αλλάζει. Υπάρχουν συμπάθειες και αντιπάθειες που δύσκολα αμβλύνονται. Οι κανόνες ακολουθήθηκαν με κόπο και έντονη επέμβαση του δασκάλου. Εντυπωσιακές ήταν αποκαλύψεις των προβλημάτων με ρίζες από προηγούμενα χρόνια και από την εμπλοκή των γονέων που δεν είχαν διευθετηθεί. Το αισιόδοξο όμως ήταν ότι σταδιακά φαινόταν η εξομάλυνση και η δημιουργία σχέσεων σε ένα άλλο, νέο επίπεδο.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΦΡΕΝΕ

Χρειάζεται πολύ καλή οργάνωση, σχεδιασμό και συστηματική μελέτη για την επιτυχία μιας συνεργατικής τάξης σε αντιδιαστολή με το απαιτητικό ωρολόγιο πρόγραμμα, τον όγκο της διδακτέας ύλης και τις καθημερινές απαιτήσεις ενός σχολείου. Προβλήματα που δυσκόλευαν την εφαρμογή της Παιδαγωγικής ήταν:

- Η δυσκαμψία να παρεκκλίνουμε από το ωρολόγιο πρόγραμμα και οι εναλλαγές μαθημάτων ανά ειδικότητα, διέκοπταν πολλές φορές τη διαδικασία.
- Θέματα υποδομής (δεν γινόταν αλλαγή αίθουσας ή υπαίθρια μάθηση γιατί σε όλες τις αίθουσες και το προαύλιο έκαναν μάθημα άλλες τάξεις)
- Ο ρόλος του δασκάλου στην αρχή ήταν πολύ παρεμβατικός πράγμα πολύ κουραστικό.

- Επαναλαμβάνονταν για καιρό τα ίδια προβλήματα
- Συνεχής επανάληψη των κανόνων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συμμετοχή μας στο συγκεκριμένο πρόγραμμα βοήθησε στο να αναστοχαστούμε τις παιδαγωγικές πρακτικές μας, να τις αναδιαμορφώσουμε και να τις εμπλουτίσουμε. Μάθαμε πολλά δίνοντας χρόνο και το λόγο στα παιδιά. Οι μαθητές απέκτησαν ενεργή συμμετοχή σε κάθε φάση της μαθησιακής διαδικασίας. Οι δράσεις και οι τεχνικές που εφαρμόστηκαν έτυχαν ιδιαίτερης αποδοχής από τους μαθητές. Ο δάσκαλος δρα ως μέρος της ομάδας, κάθεται στον κύκλο, θέτει ερωτήματα, λαμβάνει το ίδιο μερίδιο χρόνου, τονίζοντας με τη στάση του τη θέση του ως ισότιμο μέλος της ομάδας.

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι οι πιο δυναμικοί μαθητές που υποσκέλιζαν τους συμμαθητές τους δέχτηκαν και πήραν τον ίδιο χρόνο και την ίδια θέση με τους υπόλοιπους και εξίσου σημαντικό το γεγονός ότι μαθητές που δεν ακούγαμε τη φωνή τους έλαβαν το λόγο και ακούσαμε τις υπέροχες ιδέες και απόψεις τους. Οι αποφάσεις παίρνονταν από τους μαθητές γεγονός που τα έκανε να νιώθουν αυτόνομα και υπεύθυνα. Οι τεχνικές αυτές ενδυνάμωσαν το δημοκρατικό πνεύμα και αξίες όπως: αλληλοσεβασμός, ισότητα, αλληλεγγύη, ενσυναίσθηση, συνεργασία.

Σημαντική ήταν και η στήριξη που είχαμε από τους γονείς οι οποίοι έβλεπαν τα παιδιά τους να μεταφέρουν με ενθουσιασμό τις εμπειρίες από το σχολείο και να συζητούν μαζί τους για να μάθουν περισσότερα για το θέμα που τους απασχολούσε εμπλέκοντας και αυτούς στη διαδικασία. Επίσης πολλοί γονείς αισθάνθηκαν ασφάλεια και σιγουριά γιατί περιορίστηκαν φαινόμενα επιθετικής συμπεριφοράς, βίας, απομόνωσης και αποκλεισμού.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τα διάρκεια του covid-19 οι μαθητές ζήτησαν να συνεχιστούν και διαδικτυακά οι τεχνικές αυτές. Επίσης τη δεύτερη χρονιά υλοποίησης της παιδαγωγικής η μία εκπαιδευτικός είχε βγει σε μακρόχρονη άδεια και οι μαθητές της ζήτησαν από την επόμενη εκπαιδευτικό να ακολουθηθούν οι συνήθειες – τεχνικές που έμαθαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μικρό δέντρο (2016). Η ζωή και το έργο του Σελεστέν Φρενέ. Κρυονέρι Λάχλου, Σ. (2015), Αρχές και Τεχνικές Φρενέ, Παιδαγωγική ομάδα : «Το Σκασιαρχείο» <https://skasiarxeio.wordpress.com/>
- Φρέιρε, Π. (2009). *Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν*. Αθήνα: Επίκεντρο
- Φρενέ, Σ. (1977). Το σχολείο του λαού. Αθήνα: Οδυσσέας
- Cicolella, A. (2005). Πώς ξεκίνησα. Στο P. Aslanian, C. Chabrun, F. Le Menaheze, A. Mathieu, C. Mazurie, F. Saint Luc (επιμ). Μτφρ. Χ. Παπαδόπουλος. Ξεκινώντας με την Παιδαγωγική Φρενέ. Γιατί; Πώς; Αθήνα: Παιδαγωγική ομάδα «Σκασιαρχείο».
- Le Gall, J. (1999). *Coopérer pour développer la citoyenneté: la classe coopérative* (Μτφρ. Ι.Φωτεινός: Η συνεργασία για την ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη: η συνεταιριστική τάξη). Paris: Hatier.